

82 %

SUOMALAISISTA pitää kehitysyhteistyötä tärkeänä tai erittäin tärkeänä.

Miljoonien aktiivisten kansalaisten maa

– Selvitys suomalaisjärjestöjen kehitysyhteistyörahoituksesta

VUOSI 2015 ON KEHITYKSEN SUPERVUOSI. Tänä vuonna sovitaan YK:n vuosituhtavoitteita seuraavista kestävästä kehityksen tavoitteista, kansainvälisestä kehitysrahoituksesta sekä ilmastopöytäkirjasta. Erityisesti Suomen osallistuminen kansainväliseen kehitysrahoitukseen on noussut laajalti julkiseen keskusteluun viime aikoina.

Usein suomalaisen kehitysyhteistyön arvoksi mielletään ainoastaan virallisten julkisten rahoituskanavien kautta kulkevat varat. Huomiotta jää järjestöjen ja vapaaehtoisten voimin yksityisellä rahalla tehtävä kehitysyhteistyö. Tämän vapaaehtoisen kehitysrahoituksen määrästä ei ole koottua ja julkista seurantatietoa.

Tämä selvitys pyrkii osoittamaan, että kansalaisjärjestöjen ansiosta suomalaisen kehitysyhteistyön kokonaisarvo on suurempi kuin valtion budjetissa esiintyvä noin miljardi euroa vuodessa. Arvoa nostaa huomattavasti myös kehitysyhteistyön parissa tehtävä vapaaehtoistyö. Selvitys kartoittaa suomalaisten kehitysyhteistyötä tekevien kansalaisjärjestöjen itsensä rahoittaman kehitysyhteistyön määrää.

Selvityksen perusteella suomalaisten järjestöjen panos

kehitysrahoitukseen on merkittävä. Suomalaisten järjestöjen kehitysyhteistyöhön keräämä yksityinen rahoitus nousee noin 90 miljoonaan euroon vuodessa. Vapaaehtoistyön määrä on arvon mukaan noin 90 000 tuntia vuodessa.

Suuri osa järjestöjen tekemästä kehitysyhteistyöstä on tällä hetkellä ulkoministeriön rahoittamaa. Ulkoministeriön tuesta noin 70 prosenttia kanavoituu ohjelmatukena suurille kehitysjärjestöille, niin sanotuille kumppanuusjärjestöille¹. Ulkoasiainministeriön tukemassa kehitysyhteistyössä järjestöjen omarahoitusosuus on vuosittain 15 prosenttia kokonaiskuluista, ja vähintään puolet siitä on oltava rahallista panostusta². Kuitenkin järjestöt tekevät myös hanke- ja ohjelmakujajärjestelmän ulkopuolella kehitysyhteistyötä, mitä tämä selvitys osaltaan valottaa.

¹ Ulkoasiainministeriö, 2013

² Poikkeuksena hankkeet joiden päätavoitteena on parantaa kehitysmaiden vammaisten ihmisten asemaa. Tällöin hankkeen omarahoitusosuus on 7,5 prosenttia, jonka täytyy kokonaisuudessaan olla rahallista panostusta. Ohjelmatukea saavilla kumppanuusjärjestöillä koko omarahoitusosuuden on oltava rahallista panostusta.

Selvityksen aineisto

SELVITYS ON TOTEUTETTU pääosin verkkopohjaisena kyselyinä, joka lähetettiin Kepan yli 300 jäsenjärjestölle sekä sähköpostilistoja (kehitysmaaliike-lista ja jäsenet-lista) että jäsenten Facebook-ryhmää käyttäen. Lisäksi kyselyyn kutsuttiin kohdennetusti 14 järjestöä, jotta vastaukset edustaisivat sekä suuria että pieniä kehitys yhteistyötä tekeviä järjestöjä. Vastauksia saatiin yhteensä 48 kappaletta. Kaikista vastaajista viisi oli syystä tai toisesta jättänyt vastamatta rahoituksen määrää koskeviin kysymyksiin, joten näiltä osin vastaajien määrä on 43 järjestöä.

Ulkoministeriö raportoi vuosittain talousjärjestö OECD:lle järjestöjen kehitys yhteistyön osalta ohjelmatukea saavien kumppanuusjärjestöjen ministeriölle ilmoittaman omarahoituksen. Summat löytyvät OECD:n verkkosivuilta³, ja niihin saatiin tätä selvitystä varten tarkennuksia ulkoministeriöstä.

Taloudelliset virrat kehitysmaihin

SUURIMMAT RAHAVIR RAT ODA-kelpoisiin⁴ maihin muodostuvat yksityisestä rahasta. Suurin lähde ovat yritysten investoinnit ja toiseksi suurin siirtolaisten rahalähetykset. Julkinen kehitys yhteistyö tulee vasta kolmantena. Sen osuus vastaa noin 20 prosenttia kokonaisuudesta⁵.

Yhdysvaltalaisen Hudson-instituutin tutkimuksen mukaan yksityisen hyväntekeväisyyden panostukset ylittävät USA:ssa julkisen kehitys yhteistyön määrän. Yksityiseen rahoitukseen on laskettu mukaan säätiöiden, yritysten, yksityisten vapaaehtoisorganisaatioiden, uskonnollisten yhteisöjen ja oppilaitosten työ sekä lahjoitukset.

Vuonna 2014 Suomen julkisen kehitys yhteistyön määräraha valtion budjetista oli noin 1232 miljoonaa (1,2 miljardia) euroa, josta varsinaisen kehitys yhteistyön osuus oli noin 991 miljoonaa euroa⁶. Kansalaisjärjestöjen osuus valtion kehitys yhteistyö budjetista vuonna 2014 oli 110 miljoonaa euroa. Lukua voidaan verrata esimerkiksi RAY:n tukiin suomalaisille järjestöille, jotka ovat vuosittain yli 300 miljoonaa euroa⁷.

Julkiseen kehitys yhteistyöhön suunnatut varat tilastoidaan kootusti ja niiden määrästä ja käytöstä on helppo saada tietoa. Sen sijaan yksityisen hyväntekeväisyyden, eli järjestöjen, säätiöiden ja yksityisten ihmisten, kehitys yhteistyöhön käyttämien resurssien tilastointia ei tee säännöllisesti mikään tahon.

Ulkoministeriö raportoi OECD:lle vuosittain ainoastaan kumppanuusjärjestöjen sille ilmoittaman omarahoituksen, mikä ei siten kata kaikkea järjestöjen kehitys yhteistyöhön kanavoimaa rahoitusta. Vuonna 2013 ministeriö raportoi tätä kumppanuusjärjestöjen omarahoitusta OECD:lle noin 13 miljoonaa euroa (noin 15 miljoonaa dollaria). Summa on kasvanut vuodesta 2014 eteenpäin kumppanuusjärjestöjen määrän kasvettua viidellä, mutta tietoja näiden omarahoituksesta ei ollut tätä selvitystä tehtäessä vielä saatavilla.

Kansainvälinen vertailu antaa suuntaa OECD-raportoinnin ulkopuolelle jäävän järjestöjen keräämän rahoituksen kokonaisarvosta Suomessa. Hudson-instituutti tutki kolmentoista maan yksityisen hyväntekeväisyyden rahavirtoja ja vertasi niitä OECD:lle raportoitaviin lukuihin vuodelta 2010. Maat olivat raportoineet OECD:lle yksityisiä kehitys yhteistyövaroja 2,1 miljardia Yhdysvaltain dollaria, mutta instituutin laskelmat osoittivat yksityisen rahoituksen summan olevan moninkertainen, jopa 13,7 miljardia dollaria. Esimerkiksi Japani raportoi OECD:lle yksityistä kehitysrahaa 467 miljoonaa dollaria, kun taas Hudson-instituutin mukaan summa on 5,51 miljardia dollaria. Loppupäätelmänä voitiin todeta, että ero OECD:lle raportoitujen yksityisten kehitysvarojen ja todellisen rahasumman välillä on valtava.

Vuonna 2010 Suomi raportoi OECD:lle yksityisen kehitys yhteistyörahan tasoksi noin 13 miljoonaa euroa (noin 15 miljoonaa dollaria). Hudson-instituutin laskelmat näyttivät Suomen osalta summan nousevan lähes viisinkertaiseksi, noin 60 miljoonaan euroon (noin 72 miljoonaan dollariin)⁸. Tätä eroa selittää osaltaan ulkoministeriön raportointikäytäntö, josta puuttuvat kaikki hanketukea saaneiden järjestöjen omarahoitusosuudet. Luvussa ei myöskään ole huomioitu ulkoministeriön tukien ulkopuolella toimivien järjestöjen rahoitusta tai kumppanuusjärjestöjen huomattavia panostuksia omarahoitusosuuden lisäksi.

Aikaisempi tutkimus siis osoittaa, että järjestöjen panostukset kehitys yhteistyöhön ovat olleet kansainvälisestäkin merkittäviä OECD:lle raportoidun osuuden lisäksi.

3 <https://data.oecd.org/df/grants-by-private-agencies-and-ngos.htm#indicator-chart>

4 Official Development Assistance. Julkisten toimijoiden kehittyville maille suuntaamia, mahdollisimman edullisin ehdoin myönnettyjä, varoja. OECD, 2015

5 Hudson Institute, 2013

6 Ulkoasiainministeriö, Kehitys yhteistyön tilastot 2014, osa 1, 2015

7 RAY, 2015

8 Kansalaisjärjestöjen osalta Hudson-instituutin laskelmissa olivat mukana ainoastaan ne järjestöt, jotka olivat ulkoasiainministeriön hanketuen piirissä. Kumppanuusjärjestöjen (11 järjestöä vuonna 2010) osuudeksi instituutti oli laskenut 52 miljoonaa dollaria, muiden järjestöjen osuus oli 16 miljoonaa ja yritysten osuus yksityisestä hyväntekeväisyydestä oli 4 miljoonaa dollaria. Yritysten panostukset pois lukien järjestöjen keräämä kehitysrahoitus vastasi noin 68 miljoonaa dollaria.

Kyselyyn vastanneet järjestöt

KYSELYYN VASTASI sekä suuria että pieniä järjestöjä, jotka toimivat globaalien kehityskysymysten parissa. Järjestöjen kokoa⁹ tarkastellen lukumääräisesti suurin ryhmä vastanneissa ovat pienet, täysin vapaaehtois pohjalta toimivat järjestöt, joita on 46 prosenttia vastaajista (22 järjestöä). Suuria järjestöjä, joilla on enemmän kuin kuusi kehityskysymysten parissa työskentelevää palkattua työntekijää, on vastaajista noin 23 prosenttia (11 järjestöä). 31 prosenttia vastanneista (15 järjestöä) edustaa järjestöjä, joissa kehityskysymysten parissa työskentelee 1–6 henkilöä. Kumppanuusjärjestöistä on mukana kyselyssä hiukan yli puolet.

Vaikka vastanneista pääosa (65 prosenttia) oli saanut vuonna 2014 joko ohjelma- tai hanketukea ulkoasiainministeriöltä, noin kolmannes toimi ilman sitä. Suurin osa järjestöistä, jotka toimivat ilman ulkoasiainministeriön tukea, ei ollut sitä edes hakenut. Yleisimpänä syynä tähän mainittiin se, ettei vapaaehtoisjärjestöllä ole resursseja käydä läpi hanketuen byrokratiaa. Eräs järjestö totesi:

"Hanketuen hakeminen on niin iso prosessi, että käytännössä se vaatii palkattua henkilökuntaa".

Lausunto kuvaa hyvin sitä työtaakkaa, jota osa järjestöistä kantaa täysin vapaaehtoisten voimin. Kepan jäsenistössä tällaisia järjestöjä, joilla ei ole yhtään työntekijää mutta jotka saavat hanketukea, on runsaasti¹⁰, ja vapaaehtoistyön perinne hanketyössäkin elää vahvana. Näiden järjestöjen toimijat käyttävät paljon henkilökohtaista vapaa-aikaansa hallinnoidakseen järjestön hanketta.

Toiseksi yleisin syy olla hakematta rahoitusta ulkoasiainministeriöltä oli se, ettei järjestön kehitysyhteistyö ollut sen muotoista, jota ulkoasiainministeriö tukee. Tällaista työtä on esimerkiksi kummityö tai rakennushankkeet. Jotkut järjestöt myös kokivat hyödyllisimmäksi ohjata kerätyt varat jonkun vakiintuneemman järjestön käyttöön. Kolmanneksi yleisin syy hakemattomuudelle oli, että joko oma toiminta koettiin vielä liian vakiintumattomaksi, haluttiin ennen hankkeeseen ryhtymistä vahvistaa paikallisen kumppanin osaamista tai hankesuunnitelmaa haluttiin vielä terävöittää.

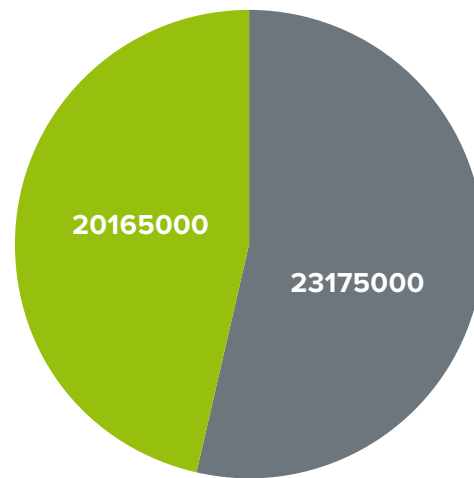
Järjestöjen kehitysyhteistyöhön käyttämät resurssit

KYSELYYN VASTANNEISTA järjestöistä 31 oli saanut hanketai ohjelmatukea vuonna 2014. Nämä järjestöt olivat raportoineet ulkoasiainministeriölle omarahoitusta yhteensä

20 165 000 euroa. Tämän lisäksi ne olivat raportoineet vapaaehtoistyötä yhteensä 23 300 tuntia.

Raportoitujen lukujen lisäksi tukea saaneilta järjestöiltä kysyttiin arviota siitä, kuinka paljon rahoitusta järjestö ohjasi kehitysyhteistyöksi katsottavaan toimintaan ulkoasiainministeriölle raportoitavan omarahoitusosuuden lisäksi. Jos järjestöt eivät olleet saaneet tukea, niiltä kysyttiin arviota järjestön kehitysyhteistyöksi katsottavasta toiminnasta. Järjestöjä pyydettiin erittelemään panostukset rahana, vapaaehtoistyönä ja tavaralahjoituksina.

Järjestöjen kehitysyhteistyöhön käyttämät rahat, euroa vuonna 2014 (N= 42)

■ Ministeriölle raportoitu ■ Tukijärjestelmän ulkopuolella

Ulkoministeriölle raportoidun 20,2 miljoonan euron lisäksi kyselyyn vastanneet järjestöt ovat käyttäneet itse kerättyä rahaa kehitysyhteistyöhön lähes 23,2 miljoonaa euroa. Tästä summasta suurimman osan keräsivät ne järjestöt, jotka olivat saaneet myös julkista tukea. Tukijärjestelmän ulkopuolella toimivat järjestöt olivat keränneet kehitysyhteistyöhön vuonna 2014 noin 200 000 euroa.

Näiden lukujen tarkastelussa tulee ottaa huomioon myös kumppanuusjärjestöjen raportointikäytännöt. Ulkoasiainministeriö ei ole ohjeistanut järjestöjä omarahoitusosuuden raportoinnista täysin yksiselitteisesti. Toiset kumppanuusjärjestöt raportoivat ministeriölle vain vaaditun 15 prosenttia omarahoitusosuuden, kun taas toiset raportoivat kaiken itse keräämänsä rahan, vaikka sen osuus ylittäisikin vaaditun omarahoitusosuuden.

Yksi merkittävän kokoinen järjestö ei pystynyt raportointikäytäntöjensä takia vastaamaan kysymykseen siitä, kuinka paljon se käyttää varoja kehitysyhteistyöksi laskettavaan toimintaan ulkoasiainministeriölle raportoidun

⁹ Tässä koko määriteltiin sen mukaan kuinka paljon järjestössä oli työntekijöitä.

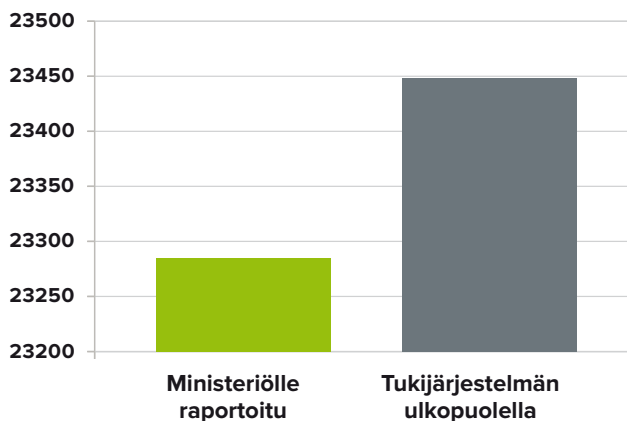
¹⁰ Vuosina 2013 ja 2014 on Kepan 315 jäsenestä haastateltu 206 ja näistä haastatteluista käy ilmi, että hanketukea saavia järjestöjä, joilla ei ole yhtään työntekijää on jo tässä joukossa 27 kappaletta.

osuuden lisäksi. Vaikka ohjelmatukijärjestelmä on tehty helpottamaan järjestöjen työtä ja poistamaan keinotekoista toiminnan pilkkomista eri osiin, tapahtuu sitä edelleen. Järjestö kuvaili sitä, miksi rahaa kerätään yli vaaditun omaraahoitusosuuden:

"Pääsyy on se, että UM:n ohjelmatuen piiriin suunniteltu ohjelma on isompi kuin, mitä UM:n minimivaatimus on. Lisäksi, meidän koko kehitysyhteistyöohjelma ei ole ohjelmatuen piirissä, joten omarahoitus on todellisuudessa enemmän kuin mitä edellinen kysymys antaa ymmärtää. Laitamme siis omaa rahaa meidän kokonaisohjelmaamme paljon tätä enemmän."

Kyselyyn vastanneet järjestöt olivat raportoineet vapaaehtoistyötä ministeriölle noin 23 000 tuntia, jonka lisäksi nämä järjestöt olivat tehneet raportoimatonta vapaaehtoistyötä yhteensä noin 23 500 tuntia. Vapaaehtoistyön osalta tukea saaneiden ja sen ulkopuolella toimivien järjestöjen erot ovat huomattavasti pienemmät kuin rahallisissa panostuksissa. Tukea saaneet järjestöt, joita oli kyselyn vastanneista kaksi kolmasosaa, olivat tehneet vapaaehtoistyötä noin 36 000 tuntia ja tukea saamattomat järjestöt noin 10 500 tuntia. Keskimääräiseksi vapaaehtoistyön määräksi yhtä järjestöä kohti tulee noin 1100 tuntia vuodessa, joka vastaa yhden ihmisen noin 4 kuukauden työpanosta täydellä työajalla.

Järjestöjen tekemä vapaaehtoistyö, tuntia vuonna 2014 (N= 42)

Tavaralahjoituksia kaikki vastanneet järjestöt olivat keränneet yhteensä noin 118 000 euron arvosta.

Kyselyyn vastanneet järjestöt olivat vuonna 2014 keränneet omarahoitusta kehitysyhteistyöhön 45,4 miljoonaa euroa ja tehneet vapaaehtoistyötä 46 500 tuntia. Kyselyyn vastasi rahoitusta koskien 43 järjestöä, mikä kattaa vain pienen osan kehitysyhteistyötä tekevästä suomalaisjärjestöistä. Kumppanuusjärjestöistä kyselyn rahoitusta koskeviin kysy-

myksiin vastasi hiukan yli puolet (9/16). Vuosittain ulkoasiainministeriön ohjelma- tai hanketukea saavia järjestöjä on lähes 200. Tämän lisäksi on vielä joukko järjestöjä, jotka tekevät kehitysyhteistyötä tukijärjestelmän ulkopuolella. Voidaan siten perustellusti olettaa, että koko kehitysjärjestökenttää koskeva luku on vähintään kaksinkertainen verrattuna tämän selvityksen pohjalta saatuun kokonaissummaan.

Selvityksen perusteella voidaan arvioida, että suomalaisten järjestöjen kehitysyhteistyöhön keräämä yksityinen rahoitus nousee noin 90 miljoonaan euroon vuodessa. Vapaaehtoistyön määrä on arvion mukaan noin 90 000 tuntia vuodessa, mikä vastaa vuositasolla noin 50 henkilötyövuotta.

Miksi tukea kerätään yli omavastuusuuden?

Tukea saaneilta järjestöiltä kysyttiin monivalintakysymyksellä perusteita siihen, miksi ne keräävät rahoitusta yli vaaditun omaraahoitusosuuden. Kolme useimmin mainittua syytä olivat

- *"Kaikki hankkeemme eivät saa tukea ulkoasiainministeriöltä"*
- *"Kaikki työmme ei ole hankemuotoista (esim. kummitoiminta, suora rahallinen tuki paikalliselle toimijalle)"*
- *"Hankeemme on suurempi, kuin mihin meille myönnettiin tukea".*

Järjestöt panostavatkin edelleen hanketyöhön¹¹. Järjestöt varovat budjettituen käyttöä kanavoidessaan rahaa eteenpäin, mutta myös tukijärjestelmä suosii hankemuotoisuutta. Vastaukset osoittavat, että järjestöillä on myös muunkaltaista työtä, eikä tukijärjestelmä ei täysin määrää työn muotoa. Järjestöt mainitsivat syyksi usein myös sen, että osa niiden kehitysyhteistyöstä on sen kaltaista, ettei siihen myönnettäisi ulkoasiainministeriön tukea esimerkiksi rakennushankkeet, tavaralahetykset.

Vastauksista kävivät ilmi myös tukijärjestelmän rajoitukset ja järjestöjen halu tehdä työtä myös temaattisilla tai maantieteellisillä alueilla, joihin tukea ei myönnetä. Vapaassa kommenttikentässä järjestöt kertoivat muun muassa näin:

"Osa hankkeista on maissa, joihin ei myönnetä kehitysyhteistyön ohjelmatukea."

"Kumppani on avannut palvelunsa Syyriasta Libanoniin paenneille perheille ja ylimääräisillä keräyksillä vahvistetaan kuormitettuja palveluita."

11 Kritiikistä mm. Riddell, 2007

Mistä järjestöt keräävät rahoituksensa?

KYSELYN AVULLA PYRITTIIN MYÖS selvittämään millä keinoin järjestöt keräävät omarahoitusta. Järjestöt valitsivat annetusta listasta eri varainhankintakeinoja ja arvioivat niiden osuuksia omasta varainhankinnastaan. Yleisimmät varainhankintakeinot tähän kyselyyn vastanneiden keskuudessa olivat kertalahjoitukset ja säännölliset lahjoitukset. Nämä molemmat ilmoitti varainhankintakeinokseen jopa 78 prosenttia vastaajista.

Jäsenmaksun mainitsi varainhankintakeinokseen 53 prosenttia. Säännöllinen lahjoittaminen kehitysyhteistyöhön ei välttämättä indikoi jonkin järjestön jäsenyyttä, lahjoittajat voivat olla vakiintuneita ja pitkäaikaisia (esim. kummitoiminnassa) ilman järjestön varsinaista jäsenyyttä. Vastaukset olivat jossain määrin yhteneväisiä Vastuullinen lahjoittaminen ry:n, Kepan ja muiden tahojen vuonna 2014 teettämän tutkimuksen kanssa¹².

Toiseksi eniten mainintoja saivat tapahtumat ja tuotemyynti, jotka 69 prosenttia vastaajista ilmoitti varainhankintakeinokseen. Paljon viime aikoina pinnalla olleen yritys yhteistyön mainitsi jopa 44 prosenttia vastaajista. Muista vaihtoehdoista testamentit mainitsi 39 prosenttia ja arpajaiset 36 prosenttia vastaajista. Avoimessa kentässä muita mainittuja keinoja olivat muun muassa seurakuntien avustukset, taksvärkki-tuotot ja merkkipäivälahjoitukset.

Määrällisesti selkeästi suurimmassa osassa järjestöjen varainhankinnassa ovat säännölliset lahjoitukset. Ne muodostavat tähän kyselyyn vastanneiden järjestöjen keskuudessa keskimäärin 44 prosenttia järjestöjen varainhankinnan volyyymista. Kertalahjoitusten osuus on keskimääräisesti noin 15 prosenttia. Tapahtumien ja tuotemyynnin osuus on jonkun verran korkeampi, noin 20 prosenttia.

Keskimäärin jäsenmaksut muodostivat järjestöjen tuloista vain noin 9 prosenttia. Tässä oli kuitenkin hyvin suurta hajontaa. Useat järjestöt eivät saaneet ollenkaan tuloja jäsenmaksuista, kun taas muutamalle ne olivat selkeästi suurin, tai lähes ainoa, tulonlähde. Vaikka yritys yhteistyö sai kyselyssä monta mainintaa on sen keskimääräinen osuus varainhankinnan tuloista vielä vaatimaton, vain hiukan yli 3 prosenttia. Testamenttien ja arpajaisten osuudet olivat molempien noin 1,5 prosenttia. Vastausvaihtoehto ”muu” edusti noin 4 prosenttia järjestöjen varainhankinnasta.

Järjestöiltä ei tässä kyselyssä suoraan kysytty mahdollisesta ulkomailta saatavasta rahoituksesta. Kehitysyh-

teistyöjärjestöjen EU-yhdistys Kehyksestä arvioidaan suomalaisten kansalaisjärjestöjen saavan EU-tukea noin 2–10 miljoonaa euroa vuositasolla,

”sisältäen sekä globaalikasvatuksen, kehitysyhteistyön että humanitaarisen avun. Vaihtelu vuosien välillä on suurta, koska rahoitus perustuu rahoitushakuihin ja koska katastrofiavun osuus suomalaisten järjestöjen saamasta EU-rahoituksesta on merkittävä.”

Vastuullinen lahjoittaminen ry:n selvitykseen vastasi 41 suomalaista kehitysyhteistyöjärjestöä. Näistä 37 prosenttia ilmoitti saavansa rahoitusta toimintaansa myös ulkomaisista lähteistä. Ulkomaisella rahoituksella on siis oma, vaikka ei ratkaiseva, sijansa myös suomalaisten kehitysyhteistyöjärjestöjen työssä.

Järjestöjen kokemat haasteet ja mahdollisuudet liittyen rahoitukseen

KYSELYSSÄ JÄRJESTÖJÄ PYYDETTIIN myös erittelemään, mitä haasteita ja mahdollisuuksia ne näkivät suhteessa varainkeruuseen. Eniten mainintoja sai tuleva hallituksen politiikka ja sen vaikutukset virallisiin avustuksiin. Eräs vastaaja nivoi yhteen julkisen rahoituksen, ja sitä kautta valtion antaman esimerkin vaikutuksen kansalaisiin:

”Haasteena vaikea taloudellinen tilanne ja poliittinen ilmapiiri kehitysyhteistyötä kohtaan. Se saattaa vaikuttaa yksityisten ihmisten lahjoittamishalukkuuteen.”

Järjestöt kokivat, että kun valtio vähentää omia panostuksiaan se samalla ohjaa esimerkkillään. Vastauksissa pidettiin nurinkurisena oletusta kansalaisten auttamishalun kasvusta, mikäli julkiset panostukset kehitysyhteistyöhön vähenevät.

Moni koki haasteena yleisen taloudellisen tilanteen, joka heijastuu sekä julkiseen rahoitukseen, että lahjoittajien auttamishaluun. Suurin osa järjestöistä kilpailee samoista entistä rajallisimmista resursseista. Tästä varsin kouriintuntuvana esimerkkinä oli se, että jotkut vastaajat olivat jo nähneet oman lahjoittajapohjansa kaventuneen kun taas toiset olivat kokeneet mahdollisuutena lisääntyneet vakiintuneet lahjoittajat. Erityisesti pienet järjestöt tuntuvat olevan huolissaan lahjoittajien määrän vähene- misestä:

”Suurilla järjestöillä tuntuu lahjoitukset kasvavan ja pienillä pienenevän (jos olen oikein tulkinnut kenttää.”

Mahdollisuuksia pohdittaessa yksi oli ylitse muiden. Eniten mainintoja saivat yritykset ja niiden kanssa mahdollisesti tehtävä yhteistyö. Myös tähän kyselyyn vastaajien joukossa oli suuria odotuksia yritys yhteistyön suhteen. Se,

¹² Vastuullinen lahjoittaminen ry (VaLa), Kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukunta KANE, Kepa ry, SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry ja Suomen nuorisoyhteistyö Allianssi ry teettivät vuonna 2014 Taloustutkimuksella selvityksen, jossa tarkasteltiin kaikkien suomalaisten kansalaisjärjestöjen varainhankintaa. Mukana olivat sosiaali- ja terveysalan järjestöjä, kehitysyhteistyötä tekeviä järjestöjä, nuoriso- ja kulttuurityötä tekeviä ja liikuntajärjestöjä sekä ympäristö- ja luonnonsuojelujärjestöjä.

miten tätä toteutettaisiin, on vielä haussa, eikä vakiintuneita käytäntöjä ole. Suomalaisilla järjestöillä on kuitenkin jo joitain olemassa olevia yritys yhteistyökuvioita, joten odotukset eivät ole täysin vailla pohjaa. Haasteena on, miten järjestöt pystyvät tulevaisuudessa tuottamaan yrityksille sellaista lisäarvoa, jota yritykset eivät markkinoilta löydä.

Johtopäätökset

TÄMÄ SELVITYS OSOITTAA, että suomalaiset järjestöt onnistuvat vuositasolla keräämään huomattavan summan kehitysyhteistyöhön. Tämän lisäksi vapaaehtoistyötä tehdään kehitysyhteistyön parissa kymmeniä henkilötyövuosia vuosittain. Vuoden 2010 osalta Hudson-instituutti oli arvioinut yksityisen hyväntekeväisyyden määrän Suomen kehitysyhteistyörahoituksessa olleen noin 60 miljoonaa euroa (noin 72 miljoonaa dollaria). Tämän selvityksen hyvin varovainen arvio on yli 90 miljoonaa euroa (100 miljoonaa dollaria) ja tässä ei ole mukana Hudson-instituutin selvityksensä sisällyttämiä yritysten osuuksia¹³. Erot voivat selittyä osittain erilaisilla laskutavoilla, mutta on syytä olettaa myös kerätyn yksityisen rahoituksen kasvaneen. Joka tapauksessa luvut ovat merkittävästi korkeammat kuin ulkoasiainministeriön OECD:lle raportoimat omarahoitusosuudet.

Kansalaisten vapaaehtoiset panostukset kehitysyhteistyöhön ovat siis jo nyt mittavia. Lisäksi vapaaehtoistyön määrä kehitysyhteistyön parissa on merkittävää. Suomalaiseen kehitysyhteistyöhön panostetaan vapaaehtoisesti valtavasti asiantuntijaresursseja. Ihmiset, jotka tätä vapaaehtoistyötä tekevät, ovat usein myös alojensa ammattilaisia, eri kulttuurien- ja maiden erikoisasiantuntijoita.

Monet järjestöt ilmaisivat huolensa kansalaisten autta-

mishalun suhteen tulevaisuudessa. Tällaisessa tilanteessa, jossa vapaaehtoistyötä tehdään huomattavan paljon ja varoja kerätään merkittävästi yksityisiltä kansalaisilta, on järjestöjen vaikea nähdä sitä tilannetta, jossa julkisten tukien leikkaukset johtaisivat kansalaisten auttamishalun ja -kyvyn kasvamiseen.

Kansalaisjärjestöt eivät pysty paikkaamaan julkisen kehitysrahoituksen leikkauksia lahjoitusvaroin tai ottamaan harteilleen julkisen kehitysyhteistyön roolia. Varainhankintaa tehdään jo nyt välillä järjestöjen toimintakyvyn ääri-rajalla. Eräs järjestö totesi:

"Kummien määrät ovat selvässä laskussa. Lahjoitusten luonne on muuttumassa, ihmiset eivät halua enää sitoutua lahjoittamaan pitkäksi aikaa...Meillä on rajalliset henkilöstö- ja taloudelliset resurssit tehdä myyviä mainoskampanjoita."

Jos julkista rahoitusta leikataan rajusti ja rahoituksen painopiste siirtyy lahjoitukseen, se luultavasti lisää kilpailua, mikä voi siirtää huomion itse kehitysyhteistyön tulokellisuudesta mahdollisimman tehokkaaseen varainhankintaan. Pienet vapaaehtois pohjalta toimivat järjestöt voivat hävitä tässä kilpailussa. Samoin vaarassa ovat ne, joiden arvokas työ tapahtuu muiden kuin lahjoittajien suosimien teemojen parissa.

Kun puhutaan vuositasolla näinkin suurista panostuksista, olisi näitä resursseja hyvä tilastoida. Tällä hetkellä mikään taho näin ei säännöllisesti tee. Hudson-instituutti on julkaissut viimeksi vuonna 2013 tämänkaltaisen selvityksen käyttäen vuoden 2010 lukuja. Jotta eri toimijoiden tekemän kehitysyhteistyön kokonaistaso tulee näkyväksi, myös järjestöjen kehitysyhteistyöhön kanavoivia resursseja olisi syytä selvittää ja tilastoida säännöllisesti OECD:lle ulkomministeriön toimesta. Julkisessa keskustelussa suomalaisesta kehitysyhteistyöstä tulisi tästä eteenpäin pitää ehdottomasti esillä tässä selvityksessä esitelty järjestöjen itsensä keräämä rahoitus ja tekemä vapaaehtoistyö.

¹³ Yritykset olivat Hudson-instituutin mukaan panostaneet Suomessa noin 4 miljoonaa dollaria kehittyviin maihin suuntautuvaan yksityiseen hyväntekeväisyyteen vuonna 2010.

Kirjoittajat:

Joonas Rentola,
Riikka Mikkola,
Auli Starck,
Outi Puukko

Lähteet:

2013 Index of Global Philanthropy and Remittances,
Hudson Institute, 2013.

<http://www.idrc.ca/EN/Documents/2013-Global-Philanthropy-Index.pdf>

Hanketuen käsikirja, Ulkoasiainministeriö.

<http://formin.finland.fi/public/default.aspx?nodeid=49327&contentlan=1&culture=fi-FI#Hanketuenkirja>

Helsingin Sanomat, 2013.

<http://www.hs.fi/talous/a1365653032359>

Kansalaisjärjestöjen nykytila-analyysi 2014,
Vastuullinen lahjoittaminen ry,

http://www.vala.fi/userData/vala/tiedotteet/Kansalaisjarjestojen-nykytila-analyysi_2014_kooste.pdf

OECD, 2015.

<https://stats.oecd.org/glossary/detail.asp?ID=6043>

Perussuomalaisten kehitysapumalli, 2014.

<https://www.perussuomalaiset.fi/news/perussuomalaisen-kehitysapumalli/>

RAY, 2015.

<http://www2.ray.fi/fi/avustukset/ray-tukee>

Riddell, Roger C. (2007). Does Foreign Aid Really Work?.
Oxford University Press, New York

Ulkoasiainministeriö, 2013.

<http://formin.finland.fi/public/default.aspx?contentid=295438&contentlan=1&culture=fi-FI>

Ulkoasiainministeriö, 2015.

<http://global.finland.fi/public/default.aspx?nodeid=42310>

Yritystukiselvitys 2012, Työ- ja elinkeinoministeriön
julkaisuja, Innovaatio 7/2012, Työ- ja elinkeinoministeriö.

http://www.tem.fi/files/32573/TEMjul_7_2012_web.pdf

Ulkoasiainministeriö 2015, Kehitysyhteistyön
tilastot 2014, osa 1:

<http://formin.finland.fi/public/download.aspx?ID=142255&-GUID=%7b2193D5A3-926A-4237-BE94-76992C9BE357%7d>

OECD 2015:

<https://data.oecd.org/drf/grants-by-private-agencies-and-ngos.htm>